

Oorlog, Vrede en Vrijheid. 2023-2024

Auteur

Madelon van Son

Team

Wikiwijs Maken Auteurs

Laatst gewijzigd

10 april 2024

Licentie

CC Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationale licentie

Webadres

<https://maken.wikiwijs.nl/187127/>

Dit lesmateriaal is gemaakt met Wikiwijs van Kennisnet. Wikiwijs is hét onderwijsplatform waar je leermiddelen zoekt, maakt en deelt.

Inhoudsopgave

Introductieles	2
Doel en opbouw van de lessen.	2
Werken met de opdrachtkaarten.	2
Overzicht van alle opdrachtkaarten.	3
Les 1. Wat weten we over de Tweede Wereldoorlog?	4
Opdrachtkaarten bij les 1.	4
Les 2; Over de slag bij de Grebbeberg	6
Opdrachtkaarten bij les 2.	6
Les 3; Verraad.	7
Opdrachtkaarten bij les 3.	7
Les 4; Verzet.	8
Opdrachtkaarten bij les 4.	8
Les 5; De ellende van de oorlog.	9
Opdrachtkaarten bij les 5.	9
Les 6; Bevrijding.	11
Opdrachtkaarten bij les 6.	11
Les 7; Vrijheid door regels.	12
Opdrachtkaarten bij les 7.	12
Excursie naar de Grebbeberg.	13
Een gedicht over de oorlog.	14
Een gedicht maken stap voor stap.	14
Over dit lesmateriaal	16

Introductieles

Doel en opbouw van de lessen.

Doel & opbouw van de lessen

Doel van de lessen:

Alle **lessen** van het project hebben te maken met Oorlog, Vrede en Vrijheid. Je krijgt tijdens dit project informatie over verschillende aspecten van de Tweede Wereldoorlog. Je leert hoe Hitler aan de macht kwam en welke gevolgen dit had voor Duitsland en Europa. Hiervoor gebruiken we film, muziek, verhalen, gedichten en kunst. Ook gaan we op bezoek bij oorlogsmonumenten en praten we met een oorlogsveteraan.

De opbouw van het project:

- Je krijgt één introductieles.
- De meeste lessen doe je in het leerhuis met je eigen docenten.
- Er is een les buiten de school (Grebbeberg.)
- Er zijn opdrachtkaarten met verschillende onderwerpen waar je uit kan kiezen.
- Je werkt naar twee eindopdrachten toe. (Het familieverhaal én een gedicht.) Voor beiden krijg je een cijfer in Magister.

Werken met de opdrachtkaarten.

Werken met de opdrachtkaarten.

Doel van de opdrachtkaarten:

Je leert niet alleen door de lessen van je docent, maar vooral ook omdat je zelf op onderzoek gaat.

Je gaat aan de slag met opdrachtkaarten, die je zelf mag kiezen.

Je bepaalt dus zelf waar je nog meer over wil weten en wat je graag wil doen.

Om je te helpen met kiezen, werken we met pictogrammen op de kaart.

Tijdens de introductieles wordt uitgelegd hoe je de pictogrammen op de kaarten kunt lezen.

Als je klaar bent met de opdrachten op de kaart, laat je je werk zien aan jouw docent. Hij of zij tekent de kaart af in jouw map.

Waar let de docent op bij het aftekenen?

- * Is de hele opdrachtkaart afgerond?
- * Is er netjes/ zorgvuldig gewerkt?

In het geval van een kunstwerk of tekening: Netjes af, goed afgemaakt?

In geval van tekst: Is er in hele zinnen antwoord gegeven? Zijn er hoofdletters, punten, komma's, vraagtekens en uitroepetekens gebruikt waar dat nodig is? Is de spellingscontrole gebruikt?

Overzicht van alle opdrachtkaarten.

Hieronder vind je alle opdrachtkaarten op een rij:

Opdrachtkaart 1: [De slag om de Grebbeberg.](#)

Opdrachtkaart 2: [Hoe kwam Hitler aan de macht?](#)

Opdrachtkaart 3: [Speel het oorlogskwartet.](#)

Opdrachtkaart 4: [Maak een schilderij over de oorlog.](#)

Opdrachtkaart 5: [Vertaal het lied "War".](#)

Opdrachtkaart 6: [Propaganda, een krachtig middel.](#)

Opdrachtkaart 7: [Handlangers van Hitler.](#)

Opdrachtkaart 8: [Het verzet: Hannie Schaft.](#)

Opdrachtkaart 9: [Spotprenten.](#)

Opdrachtkaart 10: [Speel het verzetspel.](#)

Opdrachtkaart 11: [Jodenvervolging en onderduiken.](#)

Opdrachtkaart 12: [De hongerwinter.](#)

Opdrachtkaart 13: [Lees het stripboek "De Ontdekking".](#)

Opdrachtkaart 14: [Wie was Anne Frank?](#)

Opdrachtkaart 15: [Lees het stripboek "De slag om de Grebbeberg".](#)

Opdrachtkaart 16: [Maak een gedicht n.a.v. een monument.](#)

Opdrachtkaart 17: [Maak een tekening over het lied "De speeltuin".](#)

Opdrachtkaart 18: [Wat is een dictatuur?](#)

Opdrachtkaart 19: [De verschrikkingen van een oorlog.](#)

Opdrachtkaart 20: [Herdenken en gedenken.](#)

Opdrachtkaart 21: [De grondwet: geschiedenis en nut.](#)

Opdrachtkaart 22: [Vrijheid van meningsuiting.](#)

Les 1. Wat weten we over de Tweede Wereldoorlog?

Les 1: Wat weten we van de Tweede Wereldoorlog?

Doel van deze les:

In deze les ga je kennis ophalen. Dit betekent dat je met je klas gaat nadenken over wat je allemaal weet van de Tweede Wereldoorlog.

Daarna krijg je een samenvatting te zien van de Tweede Wereldoorlog.

Sleutelbegrippen:

Start Tweede Wereldoorlog, bombardement op Rotterdam (14 mei 1940), vliegtuigbommen, mijnen, munitie, bezetting, opslagplaatsen, geallieerden, dictator, Nazi's, Jodenster (1942), Jodenvervolging, concentratiekampen, verzet, D-Day (decision-day), bevrijding (5 mei 1945), nationaal monument op de Dam, herdenken.

[Bekijk deze film over de Tweede Wereldoorlog.](#) (12.20)

Bron: Wereldtijdpad, Gepubliceerd op 2 feb. 2015

Opdrachtkarten bij les 1.

Opdrachtkarten bij les 1.

Opdrachtkarten 1, 2, 3, 4, 13 en 15 passen goed bij deze les.

Opdrachtkart 1. De slag om de Grebbeberg. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkart 1. De slag om de Grebbeberg.](#)

Opdrachtkart 2. Hoe kwam Hitler aan de macht? Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkart 2. Hoe kwam Hitler aan de macht?](#)

Opdrachtkart 3. Speel het oorlogkwartet. Klik op het onderstaand icoon.

 [Opdrachtkart 3. Speel het oorlogkwartet.](#)

Opdracht 4. Maak je eigen schilderij over de oorlog. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdracht 4. Maak je eigen schilderij over de oorlog.](#)

Opdrachtkart 13. Lees de Ontdekking. Klik op de link hieronder.

 [Opdrachtkart 13. Lees de Ontdekking.](#)

Opdrachtkart 15. Lees "Slag om de Grebbeberg". Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 15. Lees Slag om de Grebbeberg.](#)

Les 2; Over de slag bij de Grebbeberg

Les 2: Over de slag bij de Grebbeberg.

Doel van de les:

Je krijgt een film te zien over de start van de oorlog tussen Nederland en Duitsland. Je leert hoe Nederland zich voorbereidde op een oorlog en hoe er gevochten is op de Grebbeberg.

Sleutelbegrippen: Grebbelinie, Nieuwe Hollandsche waterlinie, verdedigingslinie, Naziregime, Nazi-Duitsland, slachtoffers, bombardementen, schootveld, neutraliteit, mobilisatie van het leger, kazematten, forten, bunkers, loopgraven, slag om Woudenberg, overgave, bezetting.

[Verleden van Utrecht afl.8 De slag om de Grebbelinie](#) (13.53 min)

Bron: RTV Utrecht, 30 november 2011

Opdrachtkaarten bij les 2.

Opdrachtkaarten bij les 2.

Kaart 1, 2, 3, 4, 13 en 15 heb je al bekeken bij les 1.

Kaart 5 en 18 sluiten aan bij les 2.

Opdracht 5. Vertaal het lied "War". Klik op onderstaande link.

 [Opdracht 5. Vertaal het lied "War".](#)

Opdrachtkaart 18. Wat is een dictatuur? Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 18. Wat is een dictatuur?](#)

Les 3; Verraad.

Les 3: Verraad.

Doel van de les:

Aan het einde van deze les weet je wat de NSB is. Je kunt de link leggen met de NSB en de NSDAP, de politieke partij van Hitler. Je kan de overeenkomsten benoemen tussen beide partijen.

Sleutelbegrippen:

Nationaal Socialistische beweging, armoede, werkeloosheid, Amsterdamse Bos, crisis, politieke partij, Anton Mussert, Muur van Mussert in Lunteren, landverraders, collaborateurs, Jeugdstorm, Hitler-jugend (Hitlerjeugd), capitulatie.

[NSB deel 1 13 in de oorlog](#) (7.57 min)
Over de rol van de NSB voor de oorlog.

[NSB deel 2 13 in de oorlog](#) (12.06 min)
Over de rol van de NSB voor de oorlog.

Opdrachtkaarten bij les 3.

Opdrachtkaarten bij les 3.

Wil je meer weten over het onderwerp "verraad"?

Kies dan opdrachtkaarten 6, 7 en/ of 11.

Opdrachtkaart 6. Propaganda, een krachtig middel. Klik op onderstaand icoon.

 [Kaart 6. Propaganda, een krachtig middel.](#)

Opdrachtkaart 7. Handlangers van Hitler. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 7. Handlangers van Hitler.](#)

Opdrachtkaart 11. Jodenvervolging en onderduiken. Klik op onderstaande link.

 [Opdrachtkaart 11. Jodenvervolging en onderduiken.](#)

Les 4; Verzet.

Les 4: Verzet.

Doel van de les:

Je krijgt deze les twee filmpjes te zien over het verzet in Nederland.

Film één gaat over het studentenverzet.

Film twee gaat over meneer Walraven (Wally) van Hal, de "Bankier van het verzet".

Aan het eind van deze les weet je wat "het verzet" inhoudt. Je leert hoe het verzet georganiseerd was, wat de mensen binnen het verzet deden én hoe (en door wie) het gefinancierd werd.

Sleutelbegrippen:

Frits Jordens, studentenverzet, voedselbonnen, discriminatie van Joden, Jodenvervolging, voedselschaarste, Maliebaan in Utrecht, NSBDA (zwarte soldaten), veiligheidspolizei, onderduikadressen, vervalsen, razzia's, kindercomité, bonkaarten, Westerbork, crèche Kindjeshaven, codeboek, gedwongen tewerkstelling, Walraven van Hal, Bankier van Verzet, meneer Berends, Ome Piet, Meneer van Tuijl, Nationaal Steunfonds, de olieman.

[Verleden van Utrecht afl.9 Studentenverzet in Utrecht](#) (14.30 min)

Een film van RTV Utrecht, 5 december 2011 gepubliceerd op YouTube.

[Walraven van Hall. Bankier van het verzet](#) (12.08 min)

Bron: Verzetsmuseum Amsterdam. Gepubliceerd op 10 sep. 2010, YouTube.

Opdrachtkaarten bij les 4.

Opdrachtkaarten bij les 4.

Opdrachtkaarten **8, 9 en 10** zijn mooie aanvullingen op deze les. Zij gaan allemaal over het verzet.

Natuurlijk mag je ook een andere kaart kiezen als je liever een ander aspect van de oorlog verder wil onderzoeken.

Opdrachtk kaart 8. Het verzet: Hannie Schaft. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtk kaart 8. Het verzet: Hannie Schaft.](#)

Opdrachtk kaart 9. Over spotprenten. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtk kaart 9. Spotprenten.](#)

Opdrachtk kaart 10. Speel het onderduikspel. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtk kaart 10 Het onderduikspel.](#)

Les 5; De ellende van de oorlog.

Les 5: De ellende van de oorlog.

Doel van de les:

Tijdens deze les sta je "stil" bij de verschrikkingen van de Tweede Wereldoorlog. Wat betekende de Tweede Wereldoorlog voor de mensen in Europa? Je leert over de concentratiekampen die speciaal voor "ongewenste" personen waren opgezet.

Film 1: [Vernietiging](#) (deel 1) | Aflevering 8 | 13 in de Oorlog (9.13 min)

Film 2: [Vernietiging](#) (deel 2) | Aflevering 9 | 13 in de Oorlog (10.57 min)

Sleutelbegrippen: concentratiekampen (werkkampen en vernietigingskampen), Jodenvervolging, razzia's, hongerwinter.

Extra, bijvoorbeeld als afsluiting van de les....

[Yvonne Salamon vertelt over het leven in concentratiekamp Bergen-Belsen.](#) (5 min)
RTL Late Night Gepubliceerd op 4 mei 2016, You Tube.

Opdrachtkaarten bij les 5.

Opdrachtkaarten bij les 5.

Opdrachtkaarten 10, 11, 12, 14, 16, 17 en 19 zijn mooie aanvullingen op deze les.

Zij gaan over de gevolgen van de bezetting en oorlog.

Opdrachtkaart 10. Speel het verzetsspel. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 10. Het verzetsspel.](#)

[Opdrachtkaart 11. Jodenvervolging en onderduiken. Klik op onderstaand icoon.](#)

 [Opdrachtkaart 11. Jodenvervolging en onderduiken.](#)

Opdrachtkaart 12. De Hongerwinter. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 12. De hongerwinter.](#)

Opdrachtkaart 14. Wie was Anne Frank? Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 14. Wie was Anne Frank?](#)

Opdrachtkaart 16. Maak een gedicht n.a.v. een monument. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 16. Maak een gedicht n.a.v. een monument.](#)

Opdrachtkaart 17. Maak een tekening over het lied "de Speeltuin". Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 17. Maak een tekening van het lied "de Speeltuin".](#)

Opdrachtkaat 19. De verschrikkingen van de oorlog. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaat 19. De verschrikkingen van de oorlog.](#)

Les 6; Bevrijding.

Les 6: Bevrijding.

Doel van de les:

Je leert deze les hoe de bevrijding van Europa (én Nederland) tot stand kwam en wie er verantwoordelijk waren voor de val van het Duitse Rijk.

Sleutelbegrippen:

Geallieerden, capitulatie, bevrijding, D-Day (Decision Day), ondergang van het Derde Rijk, 5 mei en 8 mei.

Bekijk de film: [Het einde van de oorlog in Nederland](#). (7.24 min)

Bron: Matthijs Rodijk Gepubliceerd op 27 aug. 2011

Bekijk de film: [De laatste dagen van het Derde Rijk](#). (7.31 min)

Bron: Theo Manders, Gepubliceerd op 3 feb. 2013

Opdrachtkaarten bij les 6.

Opdrachtkaarten bij les 6.

Kaart **20, 21 en 22** zijn kaarten die te maken hebben met de bevrijding van Europa en Nederland.

Je kunt natuurlijk ook een andere kaart kiezen om aan verder te werken.

Opdrachtkaart 20. Herdenken en gedenken. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 20. Herdenken en gedenken.](#)

Opdrachtkaart 21. De grondwet: geschiedenis en nut. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 21. De grondwet; geschiedenis en nut.](#)

Opdrachtkaart 22. Vrijheid van meningsuiting. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkaart 22. Vrijheid van meningsuiting.](#)

Les 7; Vrijheid door regels.

Les 7: Vrijheid door regels?

Doel van deze les:

Je leert deze les wat een dictatuur is én wat een democratie is. Je kan na deze les kenmerken van dictaturen noemen en kunt ook de verschillen met een democratie benoemen. Na deze les weet jij ook welke landen (nu) een dictatoriaal politiek systeem hebben. Je weet in grote lijnen hoe een democratie werkt.

Je krijgt antwoord op de volgende vragen:

Wie is de baas in Nederland?

Wie bepaalt wat de regels zijn?

Wat zijn de belangrijkste afspraken?

En wat gebeurt er in landen waar geen afspraken samen gemaakt worden?

Sleutelbegrippen:

geweld, soorten dictaturen, vrijheid van meningsuiting, vrijheid van pers, , coupe of staatsgreep, vrije en eerlijke verkiezingen, stemmen, volksvertegenwoordiging/ volksvertegenwoordigers, Eerste en Tweede kamer, Staten Generaal, grondwet, zetels, Minister, Minister-President, wetvoorstel, Kamervoorzitter, debat.

[Wat is een dictatuur? \(2.48 min\)](#)

[Nacht van de dictatuur. ProDemos Den Haag Gepubliceerd op 26 augustus 2019, You Tube.](#)

[Hoe werkt een democratie? \(15 min\)](#)

[Het Klokhuis Gepubliceerd op 3 mrt. 2017, You-Tube.](#)

Opdrachtkarten bij les 7.

Opdrachtkarten bij les 7.

De kaarten 21 en 22 passen bij deze les.

Opdrachtkart 21. Grondwet: geschiedenis en nut. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkart 21. De grondwet; geschiedenis en nut.](#)

Opdrachtkart 22. Vrijheid van meningsuiting. Klik op onderstaand icoon.

 [Opdrachtkart 22. Vrijheid van meningsuiting.](#)

Excursie naar de Grebbeberg.

Bezoek aan de Grebbeberg.

Doel van de les:

Je gaat deze les op excursie gaan naar de Grebbeberg. Je hebt in les twee gezien wat er hier allemaal gebeurd is. Je maakt opdrachten en mag kijken op deze bijzondere plek.

Je gebruikt de informatie die je tijdens deze excursie opdoet in jouw eindopdracht. (Vlog.)

Vergeet niet je telefoon mee te nemen voor foto of film voor hun vlog.

[Denk aan passend gedrag tijdens je bezoek aan de Grebbeberg! Je weet wat hier gebeurd is!](#)

Een gedicht over de oorlog.

Doel van de les en informatie.

Inleiding:

Vrijheid lijkt heel gewoon, maar dat is het niet. Veel mensen leven niet in vrijheid.

Doel van de les:

Na een paar lessen heb je een gedicht gemaakt over het thema oorlog, vrede en/ of vrijheid.

- * Na deze lessen weet je wat vrijheid voor jou betekent en hebt nagedacht over jouw gevoel bij oorlog, vrede en vrijheid.
- * En heb je (stap voor stap) geleerd hoe je hierover een gedicht kunt schrijven (al dan niet rijmend).
- * Je weet waarom mensen gedichten schrijven en wat het doel is.
- * Je weet waar je op moet letten als je een gedicht maakt.
- * We gaan leren over rijm en rijmschema's, ritme en klanken.

Begrippen in deze les:

- * poëzie = dichtkunst
- * rijmschema's (voorrijm, eindrijm (gepaard rijm en gekruist rijm) en klankrijm.
- * alliteratie (geinige geit)
- * ritme (bijvoorbeeld limerick)
- * elfje (elf woorden in een bepaalde volgorde).

Een gedicht maken stap voor stap.

Een gedicht maken stap voor stap.

We gaan nu stap voor stap een gedicht maken over vrijheid. We kijken hiervoor het filmpje van het klokhuis over poëzie.

Wat leren we als we naar deze film kijken?

- * Waarom schrijven mensen eigenlijk gedichten?
- * Wat is het doel?
- * Waar moet je op letten als je een gedicht maakt?
- * We gaan leren over rijm en rijmschema's, ritme en klanken.

[Wat is poëzie? - YouTube](#) (Bron: Het Klokhuis; Wat is poëzie?)

We gaan nu zelf aan de slag.

Stap voor stap gaan we ons gedicht over vrijheid vorm geven.

We werken hier eerst samen aan.

Over dit lesmateriaal

Colofon

Auteurs	Madelon van Son
Team	Wikiwijs Maken Auteurs
Laatst gewijzigd	10 april 2024 om 12:01
Licentie	De Internationale Creative Commons 4.0 licentie waarbij de gebruiker het werk mag kopiëren, verspreiden en doorgeven en afgeleide werken mag maken onder de voorwaarden: Naamsvermelding en Gelijk Delen, zie http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/ . Meer informatie over de CC Naamsvermelding-GelijkDelen 4.0 Internationale licentie licentie.

Aanvullende informatie over dit lesmateriaal

Van dit lesmateriaal is de volgende aanvullende informatie beschikbaar:

Leerniveaus	VMBO kaderberoepsgerichte leerweg, 1, VMBO basisberoepsgerichte leerweg, 1, VMBO theoretische leerweg, 1
Leerinhoud en doelen	Economische wereldcrisis, Nationaal-socialisme, Schrijven, Spelling, interpunctie en grammatica, Lezen van zakelijke teksten (Nederlands), Nederlands, Schrijfvaardigheid, Duitse bezetting, Mondelinge taalvaardigheid, Begrippenlijst en taalverzorging, Begrijpen, Jodenvervolging, Samenhang, Duitse bezetting en de Jodenvervolging, Interpretieren, Mens en maatschappij, Luisteren, Woordgebruik en woordenschat (Nederlands), Communicatie en samenleving, Crisis, Gesprekken voeren (Nederlands), Racistisch en totalitair karakter van het nationaalsocialisme, De tijd van de wereldoorlogen (1900 - 1950), Samenvatten, Geschiedenis, Leesvaardigheid, Macht, gezag en bestuur
Eindgebruiker	leerling/student
Studiebelasting	11 uur en 0 minuten
Trefwoorden	tweede wereldoorlog

Gebruikte Wikiwijs Arrangementen

Oorlog, Vrede en Vrijheid. 2021-2022 (2022)

Link: <https://maken.wikiwijs.nl/157965/>

Auteur: van Son, Madelon